

Lederen har ordet

Siden forrige utgave av Bygdemagasinet har mye skjedd.

Den 28. mai avviklet vi vårt Bygdestevne i Kornmagasinet med god deltagelse og under kyndig ledelse av Museumskomiteén. Været var ikke det beste, men det hindret ikke at det som skjedde utendørs; fremvisning av en "Gråtass" og smising av kroker, vakte stor interesse. Takk også til Thorleif Berg som stilte med "Gråtassen" og smeden Mike Seddon.

Den 5. juni 2011 besøkte vi våre venner i Hurum Historielag og så på deres samlinger på Tronstad. Vi ble godt mottatt og kyndig veiledet! Hurum Historielags samlinger er vel vært en tur til nabokommunen, så dere som ikke har vært der bør nytte høvet. Mer om Hurum Historielag finner dere her: <http://hurumhistorielag.org/>

Markvandringen i år gikk til Kjekstadmarka med hovedvekt på de gravhauger og røyser som finnes der, samt på den store boplassen fra steinalderen. Turleder var Bjørn Eric Hansen, og Kjartan Fønstelién sto for det arkæologfaglige innholdet. Det var i alt 20 deltagere med på turen.

Den årvisse Oldtidsmarsjen, som i år var berammet til den 11. september, måtte vi dessverre avlyse. Grunnen til dette var at store nedbørmengder hadde gjort det stedvis vanskelig å ta seg fram, samtidig som det akkurat denne søndagen var varslet en god porsjon ekstra nedbør. Vi får komme sterkere tilbake.

Det tradisjonelle høstmøtet ble avviklet den 13. oktober. Temaet denne gang var det arbeide Slechts- og gårdshistoriekomiteén utfører, og her ble vi kyndig veiledet av lederen Arne Myrvang gjennom gamle registre og gotiske protokoller. Han ble supplert av de øvrige medlemmene i komiteén. Dette arbeidet er mange interessert i, og vi får stadig inn anmodninger om å gi opplysninger av

Røyken historielag - styret 2011/2012

Adresse: Postboks 1, 3431 Spikkestad
post@historielaget.no

Ny adresse på nyåret: Kornmagasinet, Grettekroken 1, 3440 Røyken
Hjemmeside: www.historielaget.no

Verv	Navn/adresse/e-post	Tlf. p/a	Mobil
Leder	Kåre Selvik, Skolev. 4, 3478 Nærnes kaselvi@online.no	31281720	99260034
Nestleder	Bjørn Eric Hansen, Klokkergård terrasse 7, 3440 Røyken bjorn.eric@pennytime.no	31294775/31294770	92027670
Kasserer	Mai Risløkken, Slemmestadv. 21, 3470 Slemmestad mai@kule-as.no		97569611
Sekretær	Turid Sandvik, Brøholtlia 22, 3430 Spikkestad turid.sandvik@skole.bfk.no	31283866/31292200	97747301
Styremedl og kartotekfører	Terje Lønseth, Underlandsv. 82, 1389 Heggedal tlonseth@broadpark.no	31285902/31284662	90094649
Varamedl	Kjartan Fønstelién, Kleiva 1, 3477 Båtstø kjartan.fonstelién@akershus-fk.no	31285814	91548909
Varamedl	Arve Eystein Solli, Gartnerveien 22C, 3478 Nærnes aesolli@online.no	31288844	90196878
Varamedl	Bernt Otto Hauglin, Fossumv. 2, 3440 Røyken mail@mbnorway.no	31286127/31284111	91366280
Red. BM	Bjørn Fossnes, Utsikten 18, 3911 Porsgrunn bjorn.fossnes@sf-nett.no	35558909	92258512

slektshistorisk art, noe komitéen tar seg av på beste måte.

Grodalsmølla ble i vår solgt for brutto kr. 710 000. Dette har satt oss i stand til å foreta de nødvendige utbedringer av Kornmagasinet, der tilstanden etter som arbeidet fikk fremover viste seg å være dårligere enn antatt. Det var så komplisert å få av de gamle malinglagene at dugnadsprosjektet her måtte oppgis, men nå er huset nymalt og tar seg svært godt ut. En del mindre arbeider gjenstår, og styrets hensikt er å sette huset i slik stand at vi fortsatt vil ha glede av de i mange år fremover. Hadde vi ikke hatt økonomisk rygggrad til å gjøre de nødvendige arbeider nå, ville huset gått en usikker fremtid i møte. Detaljene her vil det bli redegjort for i årsberetning og på årsmøtet.

En gledelig invitasjon ble mottatt i sommer da aktivtør Brit Nettet ba om vår medvirkning til å arrangere "Historiske aftener" på Bråset bo- og omsorgssenter. Det første arrangementet gikk av stabelen tirsdag 18. oktober, da Erik Jacobsen fortalte om isdrift i gamle dager. I alt førti av beboerne deltok på møtet. Planene er klare for fem nye "aftener".

Ellers i perioden har vi kommet med innspill til kommunedelplanen for Slemmestad og til ny kommuneplan for Røyken. Mer om dette kommer i årsberetningen.

Tilslutt - jeg minner om julemøtet den 8. desember!

NÆRSNES 20. OKTOBER 2011
KÅRE SELVIK

Hva har hendt, og hva hender?

Dette har hendt :

Lørdag 28. mai

Bygdestevne på KM

Søndag 5. juni

Utferd til vårt "nabolag" Hurum (Trondstad)

Søndag 28. august

Markvandring i Kjekstadmarka

Søndag 11. sept.

Oldtidsmarsjen ble avlyst!

Torsdag 13. oktober

Høstmøte

Styremøtevedtaket om å holde museet i Kornmagasinet åpent tre torsdager i sommer måtte utsettes grunnet ombygging og vedlikeholdsarbeider.

Hva hender i lagets regi?

Torsdag 8. desember

Julemøter

E-post adresser.

For å ha muligheten til å kunne spre informasjon på en rask og billig måte til de av våre medlemmer som er "på nett", ønsker vi å registrere alle medlemmenes e-post adresse. Disse kan "mailes" inn til bjorn.fossnes@sf-nett.no

Høstvandring i Kjekstadmarka

Det ble en fin markvandring fra Røyken opp gjennom Kleiver feltet med god og lærerik informasjon fra vår arkolog Kjartan Fønsteli. Vi fikk se flere gravhauger og røyser samt den store boplassen fra steinalderen. Kjartan viste oss også tilsvarende funn av flint og bergkrystall som det som var funnet på boplassen. Totalt var vi 17 voksne og 3 barn med på turen.

Vi gikk deretter opp til Vesledammen og videre forbi «Bjønnehula» som kan romme opptil 100 mann og så opp til Svartvannsåsen. Fint vær og sol gjorde at turen ble meget vellykket med en fantastisk utsikt fra toppen både mot Heggedal og Oslofjorden. Her tok vi en velfortjent rast. Etter ytterligere litt klatring forbi juvet ned mot Svartvann kom vi frem til det gamle utsiktspunktet på Svartvannsåsen som ligger 323 moh. Der kunne vi skue utover store deler av Kjekstadmarka, Drammensmarka og helt til Jonsknuten ved Kongsberg.

Ett nytt medlem for historielaget ble også notert. Turlleder var Bjørn Eric Hansen.

BEH

Aukehagan, gnr. 33, bnr. 6

Bildet viser Martin J. Auke med familie. (Aukehagan). F.v. Helga Auke (f.1894), Jenny Jensen (f. Auke 1892), Martin Auke (f.1855), Hjalmar Auke (f.1878), Johan Auke (f.1880), Julia (f. Johansdatter 1856), Dagmar Auke (f.1889), Harald Auke (f.1887). Martin og Julia er foreldre til de andre. To av barna døde før 1910, Emilie i 1889 og Hans i 1908.

Aukehagens historie i familien

Johan Christensen og hustru Elen Jørine Sørjensdatter Bondi var fra ca. 1850 husmenn på Bøbråtan, (nå Åshaug). I ca 1875 kjøpte de Auke, gnr. 33, bnr. 6, kallet Aukehagan, den gang et bruk på ca 22 dekar jord og ca. 50 dekar skog. Våningshuset på bildet ble bygget ca. 1882.

Elen Jørine døde i 1891, og Johan i 1899. Den eldste levende sønn, Martin, overtok da bruket, sammen med sin kone Julia.

Martin døde i 1931, og Aukehagan ble i 1937 solgt til Andreas Kristiansen.

I 1947 kom bruket nok en gang på familiehender, i og med at Hans Auke, sønnesønn av Martin, vendte hjem fra Haugsbygd og kjøpte stedet, etter sigende for kr. 22.000,-

Aukehagan er i dag utparsellert, og mange av Hans' etterkommere eier deler av eiendommen. Hovedbølet, Aukehagen 16, eies nå av Ivar Søyland.

Les forøvrig Gustav Kirkeruds artikkel om Auke-slekta i Historielagets årbok 1997.

BJØRN

Visesamlaren Olea Crøger

I bygdemagasin nr. 59 skrev Ole Sønju artikkelen "Skifte etter Sogneprest Crøger". I den forbindelse fikk redaksjonen oversend ett eksemplar av boka "Visesamlaren Olea Crøger og tida ho levde i", forfattet av Anne Haugen Wagn og Berit Mogan Lindheim.

Olea Crøger var datter av den omtalte sogneprest Johannes Crøger. Hun ble født i Heddal i 1801 og døde allerede i 1855. I boka kan vi lese at det er uklart om Olea og hennes søsken noen gang bodde i Røyken, og også om uoffisiell truloving med løytnant Johan Landstad, bror av salmedikteren Magnus B. Landstad.

Bokas undertittel "og tida ho levde i" er sannelig dekkende. Foruten familien Crøgers historie og "døme på viser" Ola hadde samlet, inneholder boka en mengde "soger", eventyr og betraktninger. Det meste stammer fra Telemark, men en streifer også gjennom Røyken, Kristiania og Moss.

Et bilde av Conradine Dunker vakte spesielt min interesse, og fant sin plass i Selmer-grenen i mitt slektsforskeroppsett.

Det syntes som om Olea aldri fikk full anerkjennelse for sitt arbeid med å samle viser, melodier og historier, men at andre var snare til å ta æren av hennes innsats.

Professor Olav Solberg har skrevet et anerkjennende forord i boka. Verket er rikt illustrert med fine tegninger og gode bilder.

Ingen dårlig investering.

BJØRN FOSSNES

Aktiviteter

Bygdedagen

på Kornmagasinet 28.mai var meget vellykket. Mange var innom i løpet av dagen. Museumskomiteen solgte for kr. 5250,- på bruktmarkedet (inkludert to is-sager), pluss litt bøker. Kari fikk et overskudd på kr. 1415,- på kafésalget. Altså nesten kr. 7000,- i netto fortjeneste.

Utflukten til Hurum Historielag 5. juni

I alt 23 stykker deltok, både gamle og nye medlemmer, og det var en vellykket dag. Vi bør inngå et samarbeid med Hurum Historielag. De skal åpne kystkultursenter i Knivsvik.

Vi har også snakket om samarbeid med Blåhellasamlingen, og tar kontakt etter ferien. Kystlaget Nærnes, tilknyttet Forbundet Kysten (landsdekkende), kan også være en mulig samarbeidspartner.

«Vakt» på Hernestangen

Vi holdt åpent hver søndag kl 12 – 15, fra og med 26/6. Vaktene var fortrinnsvis på Gjellumstua, men vi låste også opp låven. Vi stilte ut noen få bøker og medlemsblanketter.

Høstmøte

Det var 25 som møtte fram for å høre lederen av Komiteen for Gårds og slektshistorie, Arne Myrvang, fortelle om arbeidet i gruppa. Stor interesse og et fint møte. Komiteen mottar mange henvendelser om hjelp til å finne slektninger. Se egen artikkel om deres arbeid.

Kornmagasinet

Bygningen er blitt skrapet og malt utvendig i sommer. Store reparasjoner men med utskifting av råttent treverk er gjennomført, men litt arbeid gjenstår. Rotary har flyttet ut av 2. etasje, og har overtatt hjørneskapet på kjøkkenet. Maling også utført innendørs. Oppussing av doene pågår. Museumskomiteen utfører mye av arbeidet selv.

Oldtidsmarsjen

måtte dessverre avlyses på grunn av svært våte løyper og ugunstig værvarsel.

Utflytting til Amerika

Fra Finn Larsen har vi fått oversendt "scan" av gamle dokumenter i forbindelse med at Karl Johan Larsen emigrerte til Amerika i 1914.

Ved sin utreise bodde Karl Johan i Bekkelaget i Bødalen. Som "scannet" viser returnerte han til Røyken 3. juni 1919.

Finn fant dokumentene i boet etter sin far, Odd Larsen. Redaktøren husker godt Odd og broren Aksel som nærmeste naboer under vår oppvekst i Bødalen.

Foreldrene var Lars og Olga Larsen, og den utreiste Karl Johan bror av Lars.

Lauritz Larsen, født 14.9.1846 i Hurdalen ble gift med Karen Eriksdatter, født 8.4.1846 i Sverige. De bodde på Måserud, og fikk mange barn, bl.a. Karl Johan, født 27.6.1896 i Røyken, Konstanse, f. 16.4.1900 og senere gift Dambo (Solvang), samt tvillingene Lars og Lauritz, født 10.8.1902. Lauritz forble ugift, men Lars ble gift med Olga Ølstad.

RED.

Flytningsattest.
(Lov af 19. Mai 1900 § 19.)

I Hushold til indkommen Anmeldelse attesteres, at
Karl Johan Larsen

der angives sig født *27/6 1896* i *Røyken*
og at have Hjemstavn i *Røyken*
den *4/3 1914* agter at frastytte — ~~af~~ frastyttet — *Roken Prestegjeld,*
hvor hans — hendes — vidste Bopæl var *Bødalen (Bekkelaget)*
for at bosætte sig i *Amerika (Milwaukee)*

Med ham — hende — opgives at følge:

Kvæder:
Børn:

Uden Betaling.

Roken Lensmandskontor, Gaarden Ulstighoug
den *7. Marts 1914.*

Müller

Anm. Ovennævnte Lov § 19 bestemmer bl. a., at Attesten senest inden sex Uger efter indflytningen i den nye Fattigkommune skal forevises til Paategning, i Byerne for Politimesteren og paa Landet for Lensmanden. Derhos bestemmer samme Paragraf, at den, hos hvem eller paa hvis Grund indflyttede har taget Bopæl, derom skal give Meddelelse, i Byerne til Politimesteren inden 48 Timer og paa Landet til Lensmanden inden 14 Dage. Tilflytter nogen egen Bolig, har han selv at afgive denne Meddelelse.

Aksel Larsen

Kontakt med lesere

Det er ikke ofte vi får noen reaksjoner fra våre lesere vedrørende det vi presenterer. Desto mer inspirerende er det når vi en sjelden gang mottar brev, mail eller andre henvendelser.

Vi gjengir her en mail fra Bjørn A. Melby vedrørende siste bilde i BM nr. 59.

Hei!

Ref siste nummer av Bygdemagasinet. Dere etterlyser opplysninger om et par bilder. Det aller bakreste (som jeg sender med) mener jeg må være avgangsklassen på Hyggen skole 1925 med lærer Killingstad på første benk. Jenta ytterst til høyre på

første rad mener jeg veldig bestemt må være mora mi, Gudrun Marie Follestad (kan muligens være omtalt som Åsbryn da hun blei oppfostra der) født 27.1.1911. Sender med konfirmasjonsbildet hennes fra samme året for sammenligning der hun sitter som nr 4 fra venstre i andre rad. Lærer Killingstad (sammen med frua) har dere sikkert flere bilder av, men sender det likevel med.

Mvh Bjørn A. Melby

+47 90 02 22 25

Andre kjente?

RED.

Minneord

Hans Kristian Auke

Ett av våre medlemmer gjennom mange år, Hans Kristian Auke er død. I de siste årene bodde han i Drammen, sammen ned sin kone, Rakel.

Hans, som forøvrig er omtalt i BM nr. 58, samt i årboka fra 1997, forlot oss på sin 103 årsdag.

Vi lyser fred over hans minne.

BJØRN

Ragnar Rørvik

Ragnar Rørvik har forlatt oss. Vi husker Ragnar best for hans virke i kommunal-administrasjonen og som meget politisk engasjert. Han var i mange år medlem av Røyken Historielag, og i en kortere periode nestleder i laget.

Vi lyser fred over Ragnars minne.

BJØRN

Jan Otto Helness

døde 1. august 2011 etter lengre tids sykdom.

Han var ingeniørutdannet og hadde jobbet i oljebransjen med prosjektering av røranlegg. I jobbsammenheng hadde han derfor reist og bodd mye rundt om i verden. Han hadde da også mange historier å fortelle fra den tiden.

I historielaget var han medlem av Slekt- og gårdshistoriegruppa, der vi driver med lesing av kirkebøker for innlegging på EDB og videre sending til Digitalarkivet. Han var flink til å tyde vanskelig skrift, og hadde nesten alltid svar på problemer vi hadde med lesing av kirkebøkene. I en periode leste han korrektur på det som vi hadde lagt inn.

Det mest imponerende han har gjort, er det som han har skrevet om slektshistorie i Røyken. Vi har fått tilgang til en datafil som han har laget og som han har kalt "Folk og slekt i Røyken". Den inneholder en langt på vei komplett slektshistorie for Røyken. Dessverre rakk han ikke å fullføre denne helt før han døde.

Vi kommer til å savne ham både som menneske og i arbeidet med tyding av kirkebøkene og med å skrive slektshistorie for Røyken.

Vi lyser fred over hans minne.

ODD ARNE SVENDSRUD

RØYKEN-KALENDEREN 2012

Også for året 2012 utgir Røyken historielag en lokal historisk kalender i samarbeid med "Lions club Røyken". Tidligere har vi konsentrert oss om et enkelt lokalhistorisk tema hvert år. For 2012 har vi valgt en annen innfallsvinkel. Nå har vi tatt utgangspunkt i varierte lokalhistoriske fotografier. Det gjelder både personer, bygninger og landskaper fra ulike deler av bygda. På omslaget ruver sadelmaker Georg Knudsen, en original som kom til bygda allerede i 1927. Eldre røykenbøringer vil minnes ham med et smil. La oss også nevne de øvrige bilder du vil finne i kalenderen. Bilde fra er hopprenn i Røyken sentrum for over 100 år tilbake, Slemmestad Cooperative Handelsselskab i 1920-åra, Røkens Klædesfabrik i Åros, «Nærnessteinen», motorbåten «Løven», oversiktsbilde fra Båttstø, Røken Landhandleri, Spikkestad teglverk, leikarringen Huldra, «Interiør fra Hyggen», det gamle våningshuset på Bråset og for desember vil du finne et foto av Røykens første sykehjem som fikk en tragisk skjebne. Det brant ned til grunnen på selveste juleaften i året 1916.

Som en smakebil fra kalenderen gjengir vi foto av det gamle våningshuset på Bråset med tilhørende tekst:

Siste omslagsside viser to kjente skikkelser, nemlig tidligere sogneprest Ragnvald Enger i samtale med pensjonert stasjonsmester Karl M. Løken.

Videre har kalenderen bla. oppdaterte oversikter over medlemmer i de politiske organer i Røyken etter valget og kommunens administrative organisering samt kalenderoversikter.

Som nevnt innledningsvis er kalenderen et samarbeidsprosjekt mellom Lions og Historielaget. I arbeidsgruppa representerer Kjell Jørgensen og Sigmund Hole Lions, og Bjarne Kjos og undertegnede historielaget. Annonseinntektene i kalenderen dekker trykkeutgiftene. Derfor blir salgsinntektene i sin helhet inntekt for den enkelte forening.

Også i år vil historielaget selge kalenderen på stands, og du får kjøpt den ved å henvende deg til laget.

OLE SØNJU

Fotografiet ovenfor viser det gamle våningshuset på gården Bråset under riving for noen ti-år tilbake. Venstre del av huset var oppført ca. 1750 og høyre del i året 1806. I midtpartiet inn for inngangsdøra var det en gjennomgående gang. Over døra fra gangen inn til første rom til høyre var årstallet 1806 hugget inn i tømmerstokken. I 1922 ble huset fredet av riksantikvaren. Men det var sviktende grunnforhold på stedet og huset forfalt. Derfor ble fredingen opphevet og huset tillatt revet. Våningshuset på Bråset var typisk for slike bygninger på gårdene her i bygda fra 1700-tallet med smårutete vinduer. Det var forøvrig interessant å se at de innvendige dører var i "Louis-seize"-stil, en stilart som dominerte spesielt i Frankrike på annen halvdel av 1700-tallet."

C.P.C. SEMENT POPULÆRT DYKKEMÅL I AFRIKA

Lasterbåten "Slemmestad" forlot Oslo en sur L marsdag i 1951 – og etter et kort opphold i Slemmestad, satte skipet kurs ut fjorden med 1.000 tonn sement i lasterommet. Besetningen så fram til seilassen sørover mot varmere farvann. Men turen skulle bli både varmere og langt mere dramatisk enn offiserene og mannskapet hadde regnet med.

Motorskipet "Slemmestad" (ikke å forveksle med C.P.C.s egen "Slemmestad", som vil bli omtalt i et senere Bygdemagasin), var bygget i 1928 og tilhørte rederiet A.F. Klaveness i Oslo. Med sine 9.000 tonn dødvekt var skipet velegnet til rederiets linjefart mellom USAs vestkyst og det fjerne Østen. Frans Sand fra Nærnes var for øvrig styrmann på M/S "Bonneville", det første Klaveness-skipet som ble satt inn i denne linjen i 1929. Med den nye linjen over Stillehavet forlot også Klaveness rederiet navne-tradisjonen med suffikset -stad på skipene. "Slemmestad" fikk stadig flere søsterskip med suffikset -ville isteden for -stad.

"Slemmestad" fortsatte i mange år i Stillehavsfarten. Men ble naturlig nok satt inn i konvoifarten på Nord Atlanteren etter Japans angrep på Pearl Harbour i 1941. Konvoiene fortsatte med jevn regularitet og stadig flere skip. I en av de største konvoiene i 1945, ON 288, deltok hele 108 handelsskip. "Slemmestad" var ett av de mange norske skipene i denne konvoien.

Men skipet trakk på årene og måtte etter krigen konkurrere med nyere og mer effektive lasteskip. Klaveness-rederiet valgte derfor å leie ut "Slemmestad" til andre rederier som hadde behov for tonnasje over en kortere eller lengre periode. Et av disse rederiene var Den Norske Amerikalinje (NAL). NAL hadde allerede i 1921 kjøpt rederiet Thor Thoresen og rederiets fire lasteskip som alle seilte mellom Europa og Øst Afrika og øyene utenfor Afrika-kysten under navnet Den Skandinaviske Østafrika Linje.

Lastetilgangen til og fra Østafrika økte. Og i 1948 chartret NAL over seks lasteskip til denne farten. Klaveness-skipet "Slemmestad" var ett av skipene som nå fikk påmalt NALs røde, hvite og blå ringer i skorsteinen. Nye anløps-havner ble Antwerpen, Dunkirk, Bordeaux, Dakar, Conakry, Cape Town, Beira, Lorenzo Marques, Dar-es-Salaam og Mombasa før anløp av Madagaskar og flere av øyene i det Indiske hav. Ikke rart at besetningen på "Slemmestad" så fram til varmere klima i forhold til i Atlanteren midtvinters.

På ettermiddagen 27. Mars 1951 var "Slemmestad" ferdig lastet i Dar-es-Salaam – sisal og kaffe, men også med lasten fra Europa i rommene. Mye stykk gods – men også farlig last i form av parafin, smøreolje og asfalt og stor mengder fyrstikker i kartonger. Losen Richard Crowe kom om bord og gikk gjennom de vanlige rutinene før taubåten "Empire

M/S Slemmestad fotografert i Cape Town på vei nordover til Øst Afrika. Skipet blir assistert av den store kullfyrt slepebåten "T.S. McEwen", som gjorde tjeneste i Cape Town fra 1925 til 1977, da den ble senket utenfor kysten.

Linden" dro "Slemmestad" ut fra kaien i indre havn i Dar-es-Salaam.

Flyreiser var fortsatt ikke vanlig i 1951. M/S "Slemmestad" hadde derfor lugarplass til 12 passasjerer.

Allerede ved passeringen av signalstasjonen ved utløpet av havnen, bemerket Crowe at hovedmaskinen på "Slemmestad" ble kjørt hardt. Røyken som veltet ut av skorsteinen tydet på det. Kapteinen mente at de fikk ta det pent på overfarten til Madagaskar og Crowe ble plukket opp av losbåten og landsatt ved signalstasjonen – mens "Slemmestad" satt kursen til havs.

Men kort tid etter brøt det ut en voldsom brann om bord i "Slemmestad", som nå var kommet syv nautiske mil fra land. Brannen spredte seg raskt fra maskinrommet til overbygget – og fire av mannskapet måtte søke tilflukt helt akterut på poopen, hvor de fikk låret en flåte på sjøen. Maskinen stoppet og "Slemmestad" drev nå hjelpeløst nordover langs kysten. Richard Crow fikk praiet "Empire Linden" og fikk kort tid etter plukket opp besetningen, pluss kapteinens kone, som alle hadde samlet seg i baugen på det brennende skipet. De fire sjøfolkene fra flåten som var låret fra akterskipet på "Slemmestad" ble først oppdaget fra et fly dagen etter, og plukket opp av "Empire Linden". Taubåten greide også å slepe det brennende skipet inn

på Daphne Reef, hvor skipet ble ankret. Men brannen fortsatte. Helt fram til 9. April brant det i lasterommene og i overbygningen inntil den kollapset av varmen. Det viste seg senere at årsaken til den voldsomme brannen var en eksplosjon og et sprukket brennstoffrør i maskinrommet. Oljen som fosses ut av røret ble raskt antent av de glødende maskindelene.

Vraket av Klaveness-båten "Slemmestad" lå synlig på Daphne Reef helt fram til 1970. Men gamle "Slemmestad" ligger fortsatt på revet utenfor Dar-es-Salaam – holdt oppe av sementen fra C.P.C. i Slemmestad. Vraket er i dag et populært mål for sportsdykkere.

C.P.C. egen "Slemmestad" havnet også i Afrika – også den under dramatiske omstendigheter...

ERIK JACOBSEN
NÆRSNES 31.10.11

Kilder:

Ships and Salvage on the East African Coast, Kevin Patience, 2006

East Africa Yearbook 1949, 1951, 1957, 1958

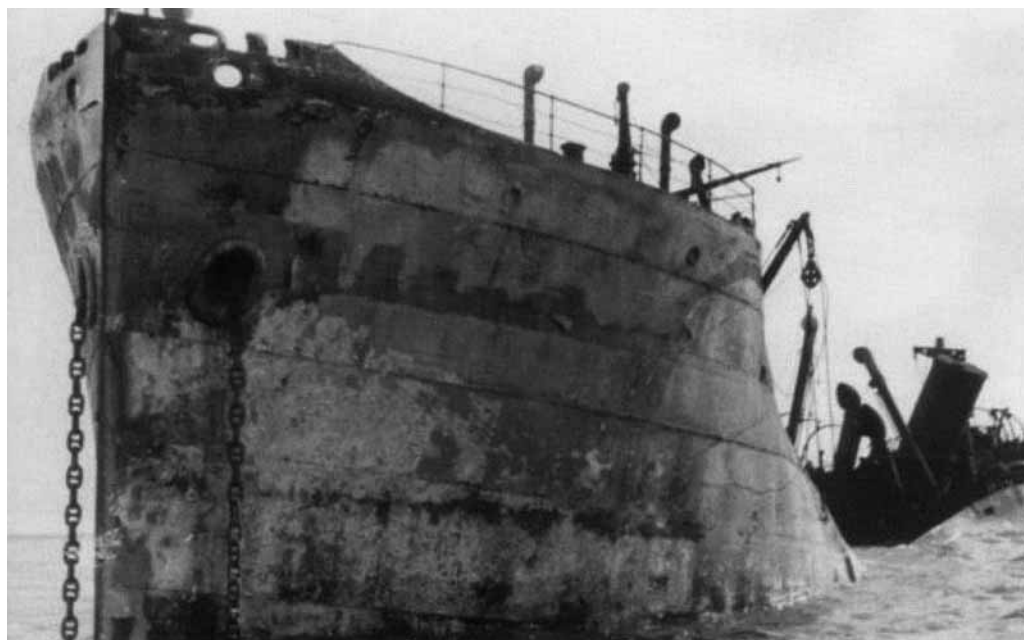
A Century of South African Tugs, David Reynolds, 1992

Bilde av "Slemmestad, Harald Melvold

Linjer rundt jorden, Dag Bakka jr., 2008

Norske skipsrederier gjennom femti år

BA-Chart, Entrance to Dar-es-Salaam

Krim i 1940-årene

Vedlagt følger et avisoppslag som viser hvordan kriminaliteten artet seg i 1946. En kontrast til dagens virkelighet; nå blir eplene for en stor del ikke høstet, og trærne er langt færre!

HILSEN KÅRE

Epletyv i stor stil knepet i Røyken

Lensmannen i Røyken arresterte i dag morges på Nærnsnes en epletyv av dimensjoner. Han var utstyrt med to koffertar og mappe og i besiddelse av 60-70 kg. epler.

På Nærnsnes, som er Røykens beste frukt-distrikt, har det i hele høst foregått frukttysterier i stor stil. Hagene er blitt finkjemmet for

frukt mange steder, og tyvene har begått det rene hærverk ved å bryte av grener og trække ned. Lensmannen hadde en misstanke om at det var tilreisende folk som var på ferde og passet opp rutebåten i dag morges. Deretter bilte han rundt på veiene og knep snart en tilreisende i full sving i en frukthage. Mannen som er utenbygds fra, har tilstått alle frukttysteriene i høst. Det er mulig han kan ha drevet denne trafikken i flere år, da det lenge har vært umulig for Nærnsnes-beboerne å ha frukten i fred.

Buskerud Blad, september 1946

Røyken Ungdomslags jubileumsfest?

Noen vil nok kjenne seg igjen på dette bildet, men mange er dessverre gått bort. Kan dette ha vært fra lagets 25 års jubileum, i så fall fra 1951?

Vi minnes den digre vedovnen som rager i bildet, og hvordan vaktmester Karl Eriksen forvilet ilte til og støttet ovnen da vi begynte å danse "Jenka".

BJØRN

Vårsol 100 år

Spikkestad var på slutten av 1800-tallet et lite sted med noen gårder og enkelte hus.

Stedet fikk i 1875 sin første faste skole "Båhus". Tre år før hadde jernbanen mellom Christiania og Drammen åpnet, men togene stoppet ikke på Spikkestad. Dette skjedde først fra 1886 for passasjertrafikk, etter at bøndene hadde avgitt grunn til stoppested, bedre vei m.m. Først i 1911 fikk Spikkestad stasjon.

I 1897 ble det anlagt teglverk på Spikkestad. Hovedveien til Drammen var den gang dagens Gamle Drammensvei (Oldtidsveien). Helt siden før 1850 hadde kommunen og fylket snakket om ny vei, men ikke klart å bli enige om traseen.

I 1902 var imidlertid "Nyveien" klar, fra Gullaug, om Lahell, og opp Spikkestad-bakkene. Dette ga Spikkestad et nytt veikryss, og "sentrum" kom etter hvert til å flytte dit. Teglverket bygget sitt mekaniske verksted her, smia. Huset var stort, og hadde rom som kunne leies ut til møter og dans. Spikkestads første samfunnshus.

Fire år etter at veien kom bygget kommunen Vestbygda skole, som er det første huset i bygda med stein fra teglverket, på andre siden av veien for smia. Smia brant imidlertid ned i 1908/09.

13. mars 1907 var en del troende venner samlet til møte hos steinhogger Ole Helgesen på Brøholtstranda. De ble enige om å stifte indremisjonsforening, og denne dato ble stiftelsesdagen. Navnet ble Indremisjonsforeningen "Vårbud". På det neste møtet, hos Carl Olsen, på Bølstad gård, ble første styre valgt: Fru Laura Olsen, formann, fru Kristi Grøstad, nestformann og fru Elise Myhre, kasserer. Møtene ble holdt rundt om i husene, men etter hvert modnet foreningens frukt: Eget bedehus.

I 1910 sikret man seg tomte etter smia, og Drammen Kreds for Indremisjon fikk skjøte på tomte.

Byggingen startet våren 1910. Fra bygge-regnskapet tas med noen poster:

2/4: Graving 40 m ³ à 0,90	36,00
5/3: En mann 5 dager à 3,00	15,00
4/4: Kjøring ¼ dag	1,50
7/5: Betalt for oppførelse av uthus	75,00
3/6: Planker til huset	600,15
2/7: Sement	2,00
5/8: Muring av piper	
og spekking av mur	75,00

10/8: Glass til vinduene	38,19
20/8: Dører og vinduer	295,25
3/9: Tinglysning av skjøte	8,00

Totalt var utgiftene ca kr 8.000, inkludert tomt, betaling av renter og avdrag på lån i 1910, samt noe inventar. De nødvendige lån var tatt opp i Røkens Sparebank. Det ble lagt ned et stort antall dugnadstimer, og det ble samlet inn en god del penger til huset.

Huset, som fikk navnet Vårsol, ble tatt i bruk senhøstes 1910.

Den 14. desember 1910 ble det valgt bestyrerelse for indremisjonslokalet Vårsol.

Følgende ble valgt:

Carl N. Olsen, formann, Ole Helgesen, viseformann, Jens Andersen, Fru Elise Myhre, kasserer, Fru Kristi Grøstad, Fru Laura Olsen
Suppleanter (varamedlemmer):

Adolf Dagslet, Fru Olava Dagslet, Fru Sigrid Dagslet Rustad.

Samtidig ble det vedtatt statutter for Indremisjons-lokalet Vårsol. Disse slo blant annet fast hva huset kunne brukes til (§1), og hva det ikke kunne brukes til (§2).

Videre var det bestemt at husets styre skulle bestå av 7 medlemmer, 3 menn og 4 kvinner – valgt av indremisjonsforeningen "Vårbud".

I §10 ble det slått fast at §1 og §2, bruk av huset, bare kunne endres når foreningens innskrevne og aktive medlemmer enstemmig, på to etter hver-andre følgende årsmøter, fatter slik beslutning.

Indremisjonsforeningen Vårbud hadde nå sine møter og fester på Vårsol.

I 1910 ble Vestbygden Ungdomsforening stiftet. De hadde sine møter på Vårsol, selv om de ikke var underlagt indremisjonsforeningen.

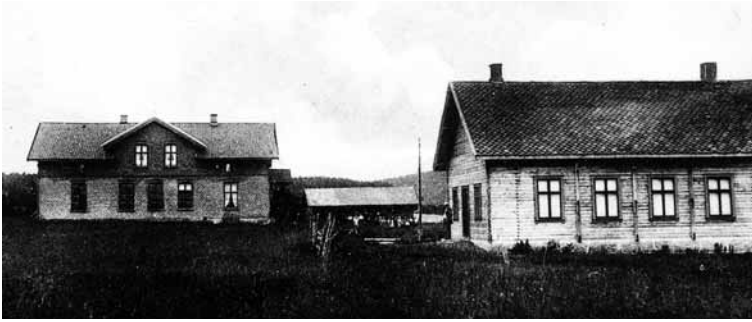
På husstyremøte 6.3.1911 forelå blant annet følgende sak til behandling:

"I Ungdomsforeningen skal det velges helt nytt styre. Husstyret foreslår:

Lærer Hansen, som formann,
Gårdbruker Grøstad, som viseformann og
Lærerinne Frk Pettersen, som sekretær.

Velges disse blir ungdomsforeningen lagt inn under foreningen Vårbud, og får fritt hus til møtene. Hvis ikke, blir ungdomsforeningen sagt opp som leier av hus, og en ny ungdomsforening stiftes under Vårbud".

Carl N. og Laura Olsen flyttet til Drammen i 1912. 10.1.1912 tok Bernhard Kjekstad over

Vårsol (og Vestbygda skole) ca 1915, med inn- gang mot vest, sett fra Bølstadjordet.

som formann for huset, mens Kristi Grøstad tok over som formann i Vårbud.

På årsmøtet 12.2.1913 ble Kristi Grøstad gjen-valgt som formann for Vårbud, mens Kristoffer Bakke ble valgt til formann for husstyret.

Husstyremøte 19.11.1913 behandlet en sak angående barneforeningen. De har tidligere arbeidet for huset, og hatt fritt hus, men har nå tatt opp arbeid for et barnehjem i Kristiania. Det ble besluttet at barneforeningen fortsatt skulle ha fritt hus, men om mulig dele sin inntekt med huset, etter konferanse med barna.

Formannsskifte ble det igjen for husstyret fra 2.2.1915, hvor Hans S. Oddevald overtok. Kristi Grøstad ble gjenvalgt som formann for Vårbud.

Den 25. mars 1915 ble skjøte på eiendommen G.nr. 85, b.nr. 17, forsamlingslokalet "Vaarsol" i Røken, med inventar bestående av orgel, bord, krakker, stoler, kopper og kanner m.m. overdratt fra Drammens Kreds for Indremisjon til Røken Vestbygds Indremisjonsforening Vårbud ved Hans S. Oddevald, for kroner 4100,18. Taksten for inventar ble satt til kroner 600,18.

I skjøtet er også tatt inn de vedtatte statutter for huset, som Vestbygds Indremisjonsforening må forplikte seg til å overholde.

Det er grunn til å anta at dette var en stor dag for alle involverte på Spikkestad.

Det ble i 1915 vedtatt utleiepriser for Vårsol: Storesal kr 8,-, lillesal og kjøkken kr 4,- i vinterhalvåret og kr 3,- i sommerhalvåret.

I årene fra 1915 til 1925 er det ikke protokollert særlig mye utover valg av styrer. For foreningen Vårbud satt Kristi Grøstad som formann til januar 1921, hvor Hanna Karlsen overtok. I husstyret tok Adolf Becher over som formann etter Hans S. Oddevald ca 1920. Martin Kjos ble valgt til formann 13.1.1925 og Mathias Storegjerdet 9.2.1927.

I 1921 ble det stiftet en pikeforening med navnet "Blåveis", det ble også drevet en gutteforening og barneforening. Aktivitetene i disse foreningene er noe usikker i 1920- og 30-årene. Disse var mer eller mindre aktive frem til ca 1950. Blåveis hadde egen "avis" Blåveisbladet, en protokoll hvor det ble skrevet ulike vers og fortellinger.

Da det var relativ stor aktivitet på Vårsol vedtok husstyret å forsøke å få ansatt en til kjøkken-tjeneste og vasking, og tilbød for alminnelige møter i lillesalen kr 2,-, i storesalen kr 5,- og for fest kr 8,-. Det er ikke protokollert hvem de fikk avtale med, men Ingeborg Pettersen gjorde denne jobben i mange år.

I 1927 ble det anskaffet 8 nye benker med ryggstø, da dette ble rimeligere en å reparere de gamle. Det ble lagt sagflis på loftet som isolasjon, den fikk man gratis av Gudbrand Kjekstad, mot at man ordnet transport.

Det var selvfølgelig elektrisk strøm på Vårsol på denne tiden, men ikke ubegrensede tilkoblings-muligheter. Komfyren på kjøkkenet var en svart-ovn, som ble vedfyrt til lenge etter 2. verdenskrig. I 1928 fikk formannen fullmakt til å treffe den heldigste ordning, så der kan skaffes strøm til bruk av lysbildeapparat i lokalet. Behov for oppussing var påtrengende, og Hans Oddevald tilbød seg å låne indremisjonen kr 500 til dette formål. Betingelsene var at lokalet og kjøkkenet ble panelt og at lokalet skulle males lyseblått, kjøkkenet grønt og den lille sal rødt. Styret sa ja takk.

Vestbygden vannverk kunne fra 1928/29 tilby vann. Styret for huset besluttet å melde Vårsol inn, men ville ha en redusert avgift. Dette fikk de ikke, men da vedtok kvinneforeningen med stort flertall at Vårsol skal ta vann fra vannverket. Husstyret besluttet da: Vårsol skal gå med på å betale vannavgift som en alminnelig abonnent av 1. klasse, dog må vi forbeholde oss rett til å si opp vannet, om vi skulle ønske det.

Indremisjonsforeningen på Vårsol i 1930-årene:

1. rekke: Kristine Oddevald, Olga Fredriksson, Mathilde Kjos, Karen Laheld, Mina Johansen, Brynhild Rud og Ingeborg Auvi. 2. rekke: Inga Dagsleth, Anna Oddevald, Johanne Fjellbu, Sogneprest Anton Fjellbu og Hans S. Oddevald. 3. rekke: Martin Kjos, Gudrun Andersson, Karen Woll, Klara Sørum, Magda Hekleberg, Olga Temte, Ingeborg Storegjerde, fru Watnås, Olava Kjos og Magnhild Aasland.

I 1931 ble Ingeborg Storegjerde valgt som formann for Vårbud, et verv hun hadde i ca 35 år, med et års avbrekk!

Betegnelsen på Vårbud skifter noe i løpet av årene, opprinnelig var det Vestbygdens indremisjonsforeningen Vårbud, en forening av begge kjønn. Senere brukes betegnelsen kvinneforeningen Vårbud, selv om det vel da også var noen menn som medlemmer.

Ungdomsforeningens møter ble diskutert, og i 1932 måtte styret for foreningen inn på teppe. Det var fra enkelte hold anket over at leken i ungdomsforeningens møter var mer støyende enn det passet seg i et sådant lokale. Det ble i vennskapelighet samtalt om dette, og vist til Vårsols statutter. Det ble innskjerpet at møter skal være slutt kl 10 aften og fester kl 12, dog med følgende unntak: I vårmånedene, når det på grunn av lyse kvelder er vanskelig å få begynt møtene til vanlig tid, kan disse vare til kl 10.30.

I 1935 ble røykeforbudet på Vårsol diskutert og opprettholdt, men ungdomsforeningen fikk noen unntak.

Vedlikehold og oppgradering var stadig aktuelt, og i 1935 ble det satt opp flettverksgjerde rundt eiendommen, og satt opp et skap på kjøkkenet. I 1936 skiftet man til dobbeltvinduer i lillesalen.

22. oktober 1937 foretok man et navneskifte og byttet ut "Røken Vestbygds" med "Spikkestad" og ble Spikkestad indremisjon.

Den første søndagsskolen som var på Vårsol startet i 1938, men på samme måte som andre grupper for barn og ungdom var det litt opp og ned med aktivitetene. Noen grupper holdt opp i perioder, for så å bli startet på nytt.

Det var mange ulike foreninger, lag, firmaer og enkeltpersoner som leide Vårsol til arrangementer. I 1939 ble det leid ut til kokekurs.

Nabotomta til Vårsol var ledig, og i 1939 kjøpte Vårsol denne for å unngå industri eller store bygg på tomte. Denne delen ble videregitt noen få år senere, men med klausul angående bebyggelse.

Egenaktivitet og utleie varierte mye fra år til år, men i 1944 var det 160 forskjellige møter og arrangementer på Vårsol.

På slutten av 1940-tallet ble sangkoret Bygdekang fast leietager, og i 1948 startet Frelsesarmeen barnemøte en gang pr uke.

Sommeren 1949 fikk Vårsol flaggstang i gave fra brødrene Kåta.

Fru Hilda Grønvold ble valgt til formann for Vårbud 10.1.1950, men satt bare et år før Ingeborg Storegjerde igjen overtok. Samme år ble Bertrand Thorbjørnsen valgt til formann for husstyret, og fikk avløsning 15.2.1951 av Martin Kjos.

På årsmøtet i januar 1952 kunne formannen i Vårbud fortelle at kjøkkenet er kledd med harde plater, likeledes dørene. Kjøkkenbenk og skap ombygd, og dobbeltvinduer montert. I storesalen ble vinduene malt, ute og inne, og ny ovn montert.

21.1.1952 ble Gunnar Kjos formann for huset.

I desember 1952 forelå det spørsmål til styret fra Vegkomiteen for Bølstadveien, om å få holde to møter i Vårsols lillesal gratis i året, mot at Vårsol slipper vedlikehold av vegstykke. Vedtatt.

Kåre Kjos ble valgt til formann for huset 15.5.1953.

Reparasjon av taket ble igjen utført i 1953, samt utvendig maling og nedsetting av ny kloakkum.

I 1959 ble Ingeborg Storegjerde valgt til formann for kvinneforeningen (Vårbud) og Jon Njå til formann for indremisjonsforeningen, et styre hvor formann for kvinneforeningen tiltrådte. 10.2.1960 ble Kåre Kjos valgt til formann for indremisjonsforeningen.

Det var nå behov for større vedlikeholdsarbeider og styret hadde jobbet med planer i flere år. Man var redd for at veggene i storesalen gle fra hverandre, og fikk satt inn tre strekkfisker i takhøyde for å stoppe dette. Til nå hadde hovedinngangen vært på kortsiden mot vest, nå ønsket man å stenge denne og lage hovedinngang på langsiden, der den er i dag. Videre å få en gang foran døra inn til kjøkkenet.

Robert Jensen la inn anbud på arbeidet på ca kr 17 500, og fikk jobben.

4. mars i 1962 ble det holdt innvielsesfest for "nye" Vårsol. 15.4.1962 ble Karl M. Løchen valgt til formann for huset.

Fra 1963 ser det ut til bare å være et styre i foreningen. 13.4.1966 blir det valgt ny formann for Vårbud: Thora Kristiansen.

Nå hadde man en periode hvor huset var i god forfatning. Møteaktivitetene i hovedforeningen var som før, men de slet nok noe med rekrutteringen. Dette vedvarte nok til ut 1980-årene. De 10 – 12 som holdt på i denne perioden gjorde en fantastisk innsats. I 1971 ble det lagt inn oljefyr i storesalen.

Eldretreffet ble startet på 1970-tallet, og var et populært tiltak i mange år.

I 1974 ble Mette Marie Kjørlaug formann, og det ble arrangert 17. maifest for Eldretreffet.

I 1976 fikk man penger til piano, av Edvard Kjekstad. Samme år ble det utført oppussing av kjøkken og lillesal, og det elektriske anlegget ble utbedret. Året etter ble det lagt nytt gulvbelegg i storesal og gang, ny panel på veggene og taket malt i storesalen. I 1978 måtte man legge nytt tak igjen, og fikk et anbud på ca kr 30 000.

Høsten 1976 startet Lill-Ann Gjersøyen Olsen opp søndagsskole på nytt.

Anne Marit Tronvik startet i 1981 musikalsk barnehage, søndagsskolen fortsetter og det ble stiftet en kristelig ungdomsklubb som hadde møter på Vårsol og privat. I 1984 startet Anne Marit Tronvik et nytt barnekor.

Medlemstallet i foreningen synker, og den faste lille gjengen som var igjen gjør en fantastisk innsats. I disse årene gjorde Asle Kjos en stor innsats som husstyre/vaktmester.

I 1988 ble uthuset revet, ny kjøkkeninngang og handikapvennlig hovedinngang ble laget.

Nå sto man foran et generasjonsskifte. Runa Stormo ble valgt til formann våren 1989. Hun og Joreid Halvorsen byttet på i formannsvervet i noen år. Det ble igjen valgt et styre for huset.

Det ble i 1992 startet en nattkafè, annenhver fredag, for Spikkestadungdommen, og initiativ-takere var 8 – 10 ungdommer.

I de senere år har blant annet kjøkkenet blitt modernisert og det er montert varmpumpe.

For få år siden jobbet et gjeng fra Spikkestad ungdomsskole med maling av huset utvendig, for å tjene litt til skoletur. Dette var et samarbeidsprosjekt mellom ledelsen for Vårsol og Spikkestad Vel.

KFS-Spikkestad/Normisjon er i jubileumsåret ansvarlig for driften av Vårsol. Styret består av Vidar Hansen, Jens Stedje og Knut Dag Vole Bernhart. KFS-Spikkestad/Normisjon er et tverrkirkelig fellesskap. KFS-Spikkestad ble stiftet sommeren 2000, tok seg etter hvert av driften og overtok totalansvar for "huset" i februar 2005.

Fra ca 1994, og fram til 2005 ble "hjulene" først og fremst holdt i gang med Anne Marit Tronvik som hovedansvarlig. Aktiviteter gjennom hele perioden fram til i dag har vært bønnemøter, først ledet av Trond Halvorsen og senere av Knut Dag. Gudstjenester er avholdt jevnlig, og i en periode fram til 1. halvår 2008 var det søndagsskole, ledet av Hildur Vasskog Lund, Elin Winnes og Nina Overland. Gerd Jacobsen, Anne Lise og Knut Tore Sandersli inviterte i flere år jevnlig til "formiddagstreff" for eldre. Helene og Tor Ivar Mus-hom ledet i en periode søndagsgudstjenester. Tor Ivar og Helene, samt Bjørn Kolltveit har vært til stor støtte og oppmuntring i hele perioden.

En dag for ca 13 år siden, tok Vidar Hansen kontakt med Anne Marit med henblikk på å starte opp med Kafè-kvelder (i dag kalt Mus-

Vårsol i dag, sett fra Spikkestadveien.

ikk-kafé). Første fredagen møtte det ikke opp flere enn at det var god plass rundt et bord. I dag er det stappfullt, så og si hver gang. Det er Musikk-kafé hver siste fredag i måneden, bortsett fra juli og desember. Her er det viktig å berømme frivillige som gjør en kjempeinnsats for at kvelden skal bli vellykket. Noen navn må nevnes (det serveres kaker og nydelige smørbrød til over 100 personer): Leder på kjøkkenet: Inger Finsen, samt Inger Kjensli, Steinar Stolp, Ann-Kristin Olsen og Astrid Fladhus. Kjersti Elisabeth Hansen holder vanligvis appell. Ellers inviterer Vidar gjerne gjestetalere.

Huset leies også jevnlig ut til konfirmasjonsfester, bursdagselskap og borettslagsmøter.

Til slutt ønsker KFS-Spikkestad/Normisjon å rette en spesiell takk til Spikkestad Vel, Røyken Historielag, samt "tusen takk" til gårdbruker Hans Gjersøyen som brøyter snø og til rørleggermester Jan Johannessen.

"Kirken, den er et gammelt hus", skrev Grundtvig i 1837 og vi avslutter denne historien med et par vers fra salmen:

*Husene dog med kirkenavn,
Bygde til Frelserens ære,
Hvor han de små tog tidt i favn,
Er os, som hjemmet så kjære;
Deilige ting i dem er sagt,
Sluttet har der med os sin pagt
Han, som os Himmerig skjænker.*

*Give da Gud, at hvor vi bo,
Altid, når klokkerne ringe,
Folket forsamles i Jesu tro
Der, hvor det pleied at klinge:
Verden vel ei, men I mig ser,
Alt hvad jeg siger, se, det sker,
Fred være med Eder alle!*

REDAKTØR:
BJARNE KJOS, JULI 2011

OBS!

Killingstads gamle Røykenbok fra 1928 er fortsatt til salgs til medlemmer for kr. 50,- Vi gjør oppmerksom på at boka dekker helt andre emner enn hva de nye bygdebøkene omhandler, og er derfor fortsatt interessant lesning.

Kuriøse, historiske slektsnavn og benevnelser

Slektsnavn har som regel en eller annen historisk forklaring. På hjemstedet mitt i Balsfjord i Troms finnes noen slektsnavn og såkalte utnavn som bærer preg av konkrete historiske hendelser.

Slutten av 1700-tallet og utover av 1800-tallet ble kalt Barkebrødtida i Nord-Norge. Det var harde tider for mange. Langs kysten nordpå kom folk forholdsvis godt ut av de harde tidene. Langt verre var det for folk i våre naboland i nord, Sverige og Finland.

I de verste hungersårene var det ikke uvanlig at folk i Lappland ble så hardt prøvet at de måtte bytte bort ungene sine mot mat. Når matmangelen ble som verst, sendte folk en unge med samene over til kystområdene i Nord-Norge i bytte med mat. Ungene var gjerne fra fem, seks år og oppover. Store nok til å kunne gjøre nytte for seg. Så kunne de gjøre litt nytte for seg inntil forholdene ble mer levelege i Lappland.

Disse ungene ble kalt "barn av nordavinden", som visst nok også er en filmtittel om tematikken. I den mer kjente filmen Nattseilere fra 1986, er også tematikken fra den harde Barkebrødtida skildret. I Ivar Enoksens manuskript, med regi av Tor M. Trøgstad, dukker det opp ei jente på Senja som ingen kjenner. Hun kan ikke gjøre rede for seg og blir i bygda en stund, inntil Borr i Bekkmørtna, i Helge Jordals skikkelse, dukker opp og bestemmer seg for å finne jentas familie. Etter mye strev klarer han å forene jenta med mora på finsk side av grensa.

I Troms kom Nordavindens barn gjerne med samene fra Tornedalen og Torneträsk. Det hendte ikke sjelden at foreldre og barn aldri ble gjenforent. Det kunne være mange årsaker til det. I filmen Nattseilere får vi innsyn i hungersnød og husbrann som årsak til at jenta havner i Norge. Mora har ikke ressurser til å finne henne igjen, og slik var det nok ofte. Foreldrene klare aldri å skaffe til veie betaling for matvarene de hadde byttet til seg i det nordlige Kyst-Norge.

Nylig ble jeg gjort kjent med at min Tippoldemor var et barn av nordavinden. Hun het Grete og ble godt gift med min Tippoldefar. Min Bestemor ville i lang tid ikke vedkjenne seg bestemorens historie. Å være barn av nordavinden var visst ikke forbundet med særlig stolthet og status på den tiden. Disse

barna har imidlertid satt spor etter seg når det gjelder kuriøse slektsnavn. I Balsfjord finner den dag i dag slektsnavn som skriver seg fra denne byttehandelen i Barkebrødtida.

Et sted innerst i Balsfjord heter Smørpund. Her har Smørpundslekta bodd i flere generasjon. Navnet skriver seg etter sigende fra datidens nød i Lappland. En liten gutt ble byttet bort mot noen pund smør. Han ble aldri hentet tilbake av familien og ble værende i Balsfjord. Han er etter det jeg har hørt fra de gamle der oppe, stamfaren til Smørpundslekta og stedsnavnet noen kilometer nord for Nordkjosbotn i Balsfjord.

Karl het en annen liten gutt som ble byttet bort med Møssmør (Møssmør er en type tynn primaktig pålegg som ble kokt av saupen som var igjen etter smørkjerninga eller ostekokkinga). Karl gikk i alle sine levedager under navnet Møssmør Karl. Så vidt jeg vet er ikke Møssmør blitt et formelt slektsnavn, men på folkemunnet var benevnelsen Møssmørene å høre enda når jeg vaks opp.

Folkemunnet har visst nok alltid operert med et eller flere sett uoffisielle navn og nevninger. Ikke alltid like fordelaktig som humoristiske. Det var tilfellet for etterkommerne til den lille jente som ble byttet bort med litt sukker. Hun gikk under navnet Sukkerungen hele sitt liv.

Dattera derimot fikk ord på seg for å være et skikkelig mannevondt kvinnfolk som man ikke burde tvære for mye med. Det sies også at hun ble rimelig seig på flaska. Følgelig ble hun omdøpt på folkemunnet til Sukkerheksa.

Slekters gang går sin gang og Sukkerheksa fikk ei datter som vaks opp og ble ei riktig så livlig frøken. Som sin mor fikk hun rykte på seg for være glad i både flytende gleder og mannfolk. Det ble hevdet at hun i liten grad dyrket monogami eller søkte de faste forhold og fikk navnet Strøsukret.

Nå går det også fremover med noen og tilbake med andre. Jentene i Sukker-slekta tedde seg etter hvert bedre og det ble vanskeligere for de vittige på folkemunnet å finne utstøtende navn på tredje generasjon. Hun fikk derfor det mer nøytrale utnavnet Farina. Om slektas hunkjønn fortsatt bærer søtlige navn i lokalsamfunnet vet jeg ikke.

Slektsnavn og utnavn kan fortelle historier om opprinnelse og anseelse. De kan forsegle

Hjemme hos Thorleif Berg

Tåka lå tjukk over Heggumhøgda da jeg en oktoberdag tok turen til Røyken for å besøke Thorleif Berg på Søndre Heggum gård. Etter en hyggelig "kaffeprat" med Bjørg og Thorleif i storstua på gården, fikk jeg en omvisning i våningshusets samtlige rom.

Gården, som har vært i slekta siden rundt 1840, har Thorleif arvet etter sine foreldre, Hjørdis, f. Hildesgård, og Wilhelm Berg, som igjen var sønn av Torstein Berg og Helene, f. Lingsom.

Hovedbygningen har stått som den ble bygget i 1934, med bare mindre endringer. Det

Tunstein, dekorert etter fruens ide.

skjebner og båssette. Dette husker jeg så vel fra min oppvekst, hvordan noen ble navngitt ufordelaktig og holdt utenfor og trykket ned. Spørsmålet er om den delen av historien ligger bak oss eller om denne ukulturen fortsatt lever i beste velgående rundt i vårt langstrakte land.

Nordavindsbarna fikk utover på 1900-tallet sin eksotiske anerkjennelse etter hvert som barnas forhistorier ble mer kjente og humaniserte. Min bestemor begynte etter hvert å titulere seg selv som Barn av Nordavinden. For mitt vedkommende må jeg sannsynligvis reise tilbake over de fjellene der min tippoldemor kom, i en sameslede bak et reinsdyr, for å finne eldre slektsledd på svensk eller finsk side av Torneälven. Det eneste jeg har å forholde meg til er at hun het Grete, var mellom seks og åtte år da hun kom, en gang rundt århundreskiftet mellom 1700 og 1800-tallet.

PER ATLE EINAN

Mange gamle minner samlet i et koselig hjørne

meget velholdte huset er laftet av tømmer, sannsynligvis ett av de sist bygde laftehus i bygda.

På forhand var jeg innstillet på å treffe en kar som hadde mange og utfordrende interesser, men la det være sagt med en gang, det jeg fikk se overgikk en hver forventning.

Jeg fikk synlig bevis for Thorleif, ved siden av å være en dyktig mekaniker, var en habil rørlegger, hadde mye kunnskap om radioteknikk, samt var vel bevandret uti elektroteknikken.

Men som han selv sier: "Med 30 års tjeneste i Røyken E-verk, kjenner jeg min begrensning."

Sveiestyret har han hatt mye glede av i oppbyggings- og restaureringsarbeidet.

I utgangspunktet var min hensikt å se på en "Gråtass" som Thorleif hadde påtatt seg og

Denne Fordson Major traktoren fra 1947 framstår nesten som ny av året

Denne motoren med drivverk ser ut som ny fra fabrikk. Thorleif har bygget den sammen av deler fra flere årganger av Fordson Major.

”renovere” for Røyken Historielag. Grunnet manglende reservedeler framsto imidlertid denne i en lite presentabel tilstand, så vi må pent smøre oss med tollmodighet før vi kan få se denne på trykk. Men bevares! Her er det allikevel nok av traktorer og annet maskinelt utstyr å beskue.

Thorleif forteller: *Som første traktor på gården*

ble den brukt blant annet til brøyting. Motoren har et kjølesystem med 47 liter vann. Min far og naboen Olaf Heggum påtok seg og brøyte for E-vek sjefen, Petter Næringsrud. For å slippe å tømme systemet for vann etter hver brøyting, fikk de rekvisisjon på 20 liter denaturert sprit av lensmann Yli. Traktoren fikk det meste, men noe gikk innabords som ”kaffedoktor”.

Det er vanskelig å kaste! Elektronikk av alle slag er gøy å ta vare på.

Å forvandle skogens tømmer til anvendelig trevirke er ingen problemer på saga som Thorleif har rigget opp på gården.

I et eget rom i driftsbygningen har han anskaffet sin egen vaskemaskin, og smultringsgryta står på kokeplata, klar for julebaksten.

Fenomenalt allsidig kar! Selv sier han: "Jeg er en samler av al slags ting og tang, men det er Bjørg som holder orden på sakene!

Thorleif begynte som linjearbeider i Røyken

E-verk i 1970, og overtok i 1985 ansvaret for alt materiell etter Ausland.

Som materialforvalter i mange år var det for galt å se at gammelt utstyr og måleapparater gikk fløyten da verket ble solgt i 2000.

Han tok vare på det meste, og i dag kan du se litt av et "el-museum" i låven på Hernestangen.

Men det aller helligste: I en sær s ryddig garasje holder Elvis vakt over en strøken Mustang. Han påser at klenodiet ikke søles til på slapseføre!

Til slutt en artig historie:

(Redaktøren anm.)

På 1980 tallet ble jeg kjent med en foretningmann i Drammen som het Thorleif Marodd. Vi møttes ved forskjellige anledninger, og en dag fortalte han meg at han satt på Grini under krigen. Da freden kom ble han satt til å rydde i Quislings bolig "Gimleheimen" på Bygdøy. Her fant han blant annet en utgave av Hitlers "Min Kamp" samt Quislings egen bok ????. "Jeg kunne ikke stå for fristelsen, så begge bøkene ble stukket inn

under genserens og smuglet ut", innrømmet Thorleif.

Ekteparet Fanny og Thorleif Marodd flyttet mye på sine eldre dager, og en dag havnet de omtalte bøkene på et antikvariat i Drammen.

Hvor finnes bøkene i dag? Jo, hos Thorleif Berg på Heggum!

Jeg takker Bjørg og Thorleif for gjestfri mottagelse og omvisning. Kommer gjerne igjen en annen gang, for her det mye se på!

BJØRN FOSSNES

El-tavle på Hernestangen

Litt fra slekts- og gårdshistoriegruppa

Gruppas aktivitet har de siste årene stort sett vært rettet mot transkribering av kirkebøker for Røyken. I korte trekk går dette ut på at kirkebøker blir lest gjennom, uklare ting blir notert, det gjennomleste materialet blir lagt inn i et spesielt dataprogram, ei fil eksporteres fra dette til Digitalarkivet og legges ut der i søkbar form.

Jeg skal komme tilbake til alt dette etter hvert.

Ellers har vi hatt noen få forespørsler fra privatpersoner angående slekt fra Røyken.

Hvorfor arbeider vi bare med dette, og hvor kommer slekts- og gårdshistorien inn?

Man kan diskutere om det ovennevnte er en oppgave som slekts- og gårdshistoriegruppa bør bruke all sin tid på, men vi tror at det er av avgjørende betydning for videre arbeid at denne transkriberingsjobben blir gjort. Skal man da skrive en slekts- eller gårdshistorie, kan personopplysninger søkes opp på en enkel måte istedenfor å måtte letes opp i et omfangsrikt skannet materiale.

Vi er selvfølgelig åpne for innspill og synspunkter på om dette er en riktig vei å fortsette på.

Når det er sagt, er for øvrig mye gårdshistorie allerede skrevet på en glimrende måte i mange av Historielagets årbøker av andre av lagets medlemmer.

Jan Helness, som var medlem av gruppa inntil han døde tidlig i høst, etterlot seg et betydelig arbeid i form av et dokument på mer enn 800 sider kalt "Folk og slekt i Røyken". Stoffet er vesentlig hentet fra de eldste skrevne kilder, (skattematrikler, tingbøker osv), noe som kommer historielaget til gode. Vi har vært i kontakt med Helness eldste datter, og har fått tillatelse til å benytte dette materialet i lagets arbeid mot å oppgi kilde.

Odd Arne Svendsrud har gjort et tilsvarende arbeide, hvor han har tatt utgangspunkt i folketellingen fra 1865 og nøstet seg videre et par tiår framover i tid. Dette er også et glimrende arbeide som kan bygges videre på.

Da skal jeg forklare litt mer inngående om hva gruppa driver med i dag, også i en større sammenheng. Det blir naturlig nok mest om kirkebøker.

Digitalarkivet

Riksarkivet, de åtte statsarkivene rundt om i landet samt samisk arkiv er sammensluttet i en organisasjon som kalles Arkivverket.

Digitalarkivet, et av Arkivverkets "underbruk", er Arkivverkets vindu utad, og presenterer dokumenter fra disse arkivene i digital form på sine nettsider både i skannet og i søkbar form.

Digitalarkivet administreres av statsarkivet i Bergen. De har utført skanning av egne dokumenter, blant annet kirkebøker for hele landet, og lagt ut disse på sidene sine til allmenn bruk.

Til sammenlikning er tilsvarende tjeneste i Sverige en svindyr abonnementstjeneste, men i Norge er dette gratis.

Alle kirkebøkene fra Røyken fram til klausuleringsår (80 år regnet etter siste innførsel) er lagt ut på Digitalarkivet i skannet form. For Røykens del gjelder dette komplette kirkebøker fram til 1918, et fødselsregister videre fram til 1927 samt en lysningsprotokoll for noen få år på 1960-tallet. Den sistnevnte er det ingen klausulering på.

Digitalarkivet har ikke kapasitet til å utføre transkripsjon av kirkebøker i egen regi. Dette foregår i stedet som en nasjonal dugnad rundt om i historielag o l, og sendes tilbake til digitalarkivet for å legges ut i søkbar form. Her er vi en av brikkene. Det sitter grupper som vår rundt om i hele landet og driver med dette. Det er veldig varierende hvor langt de forskjellige gruppene har kommet i dette arbeidet.

For å få et enhetlig system på hva som sendes inn har Arkivverket utarbeidet en standard som skal følges ved registreringen.

Denne standarden har fått navnet Kyrre, noe som står for KYRkjebokREGistrering.

Dataprogrammet Augustus 2 er laget for å ivareta dette. Det spiser ikke formater som ikke samsvarer med Kyrrestandarden. Dataprogrammet Augustus 2 skal jeg komme tilbake til.

Hva er gjort hittil?

Gruppa vår har transkribert ca 600 bilder av totalt ca 3500, men dette er det desidert tyngste og mest interessante materialet av det totale omfanget. Innførslene er skrevet i gotisk

håndskrift og i gamle dagers for oss noe omstendelige språk.

Fra ca 1850 og utover blir bøkene stort sett mer leselige, og det gotiske innslaget blir mer og mer utvannet.

Materialet gruppa hittil har levert, og som ligger på Digitalarkivet i søkbar form, omfatter nå perioden 1701 til 1810, med unntak av årene 1782 til 1796 når det gjelder døpte og begravede.

Litt om kirkebøkene

Begrepet kirkebøker omfatter ministerialbøker og klokkerbøker. Det vil si at i perioder førte presten og klokkeren separate, men parallelle bøker over kirkelige handlinger. Påbud om føring av klokkerbok kom i form av et kongelig reskript i 1812, og hadde bakgrunn i brann-sikkerheten. Bøkene skulle aldri "blive Natten over under samme Tag".

Mange steder hadde klokkerne allerede tidvis ført egne bøker da påbudet kom. I Røyken starter første klokkerbok allerede i 1740.

Påbudet om klokkerbøker ble fjernet igjen i 1820, men mange klokkere fortsatte å føre egne bøker allikevel. Siste klokkerbok fra Røyken slutter i 1856.

Mer om dette temaet kan leses i Bygdemagasin nr 59, i artikkelen "Litt forskjellig om kirkebøker".

Omfanget av skannede kirkebøker for Røyken er som nevnt ca 3500 bilder. Bildene består av to og to ark, altså en dobbel bokside.

Første kirkebok for Røyken starter i 1701, da presten Hans Svendsen Selboe tiltrådte, men det går fram av senere innførsler for begravede at opplysninger må ha vært ført tidligere i en eller annen form. Et eksempel på dette er en innførsel i klokkerboka hvor en kvinne dør 85 år, 3 uker og 5 dager gammel i 1742. Hun må jo nødvendigvis være født før 1701. I den parallelle ministerialboka skriver presten at hun dør 85 år gammel. Klokkeren, i dette tilfellet, må ha hatt noe tidligere nedtegnet å gå ut fra ved slike innførsler, for folk flest gikk ikke rundt og husket sin egen eller slektingers fødselsdager. Det kan vi se av folketellingen i 1801, hvor telleren hentet opplysningene fra folket selv, og hvor runde år er i overvekt.

Helt fra begynnelsen av og framover i tid ble kirkebøkene stort sett delt inn etter kirkelige handlinger som dåp, trolovelser/vielser og dødsfall/begravelser.

Ferdigtrykte skjemaer for de enkelte kirke-

lige handlingene kom først i 1812, og ble tatt i bruk fra 1814 i Røyken. Deretter kom det nye skjemaer i 1822 og sist i 1877. Med små endringer er det de siste som brukes i dag også.

Noe forvirrende og uoversiktlig blir det når presten, for å utnytte papiret, f.eks benytter skjemaer for døpte til å føre inn begravde ved å skrive over overskriften på kolonnene, eller førte skjemaet som om kolonnene ikke fantes.

Hvordan arbeider gruppa?

Vi samles hver torsdag kveld på Kornmagasinet. Da foretas gjennomlesing på papir samt ved bruk av monitoren der. Vi diskuterer der det er tvil om innførsler, og noterer vanskelige ord.

Innførslene legges inn i Augustus. Noen av medlemmene i gruppa gjør dette på dagtid.

Vi har lest gjennom endel mer materiale enn hva som er ført inn i Augustus, fordi denne innføringen er en tidkrevende jobb.

De gjennomleste innførslene leses igjennom på nytt etter hvert som de legges inn i programmet. Her drar man nytte av at vanskelige ord er notert ved den generelle gjennomlesningen. Man kan jo si at dette også blir en form for ny gjennomlesning. Helt til slutt, før fila eksporteres til Digitalarkivet, leses det korrektur på innførslene.

Gotisk håndskrift

Gotisk håndskrift er et must å kunne lese. Slurvete håndskrift i dag er en ting, slurvete gotisk håndskrift er verre. Du kan bli helt satt ut med en gang du begynner på en bok, men etter hvert går det lettere, iallfall i bøker ført av samme prest eller klokker over tid. Disse har alle sine særegenheter både når det gjelder bokstavform og stil, og du får dem "under huden" etter noen tid.

Interaktivt kurs i tyding av gotisk håndskrift ligger på Digitalarkivets sider, men - som med alt annet - du må drive med det jevnlig for å holde det ved like.

Datering i eldre kirkebøker

I de eldste kirkebøkene benytter presten ofte kirkens latinske betegnelser på fest- og høytidsdager. En slik "datering" kan være at et barn døpes Dom. Quinquag. i 1714. I dette tilfellet går man inn på kalenderen for året 1714, og finner at Dominica Quinquagesima, som betyr fastelavnssøndag, falt på datoen 11. februar dette året. Det er denne datoen som føres

i datofeltet for den kirkelige handlingen i Augustus, mens teksten som sier at barnet ble døpt på "Dom. Quinquag", føres som merknad i merknadsfeltet. Sånt tar tid å føre inn.

Ting man kommer borti ved gjennomlesning

Det er mye kjedelig rutine under gjennomlesning og innlegging, eksempelvis det å lese side opp og side ned med dåpsinnførsler. Innimellom finnes det imidlertid højdere som for eksempel presten Johannes Crøgers karakteristikk av konfirmanter tidlig på 1800-tallet: "Førsømt af Forældrerne, gaaet i 4 aar, og endnu meget maadelig", «Kand passere», "Gaaet 2 aar. Dorsk baade på sjæl og lægeme".

En langt mer positiv karakteristikk gir han ei jente i forbindelse med konfirmasjonen i 1826: "En sand Rose i Sion baade på Sjæl og Lægeme". Presten var nok ikke bare opptatt av konfirmantenes åndelige tilstand. Han tok like gjerne med det legemlige også.

ARNE MYRVANG

Årboka 2011

Fra Inger Drengsrud Førde har vi fått denne "hastersaken":

Jeg sender dette til Bygdemagasinet fordi navnene kom for seint til å være med i Årboka.

Teksten der har mange ukjente.

TAKK FOR HJELPA!

MVH INGER DRENGSRUD FØRDE

Tekst til prestebilde foran Røyken kirke 1938:

Foran fra venstre: Odd Ovnerud, Alf Fjellstrøm, Lorang Magnusen, Gulbrandsen?, Norman Mikalsen, Arvid Olafsen, Olaf Solli, Olaf Haug, Reidun Høvik, Åse Guttersrud, Astrid Baarsrud, Gunhild Oddevald, Tordis Karlsen, Emilie Fredriksen, Synnøve Kristiansen, Else Sandlund, Grethe Pettersen, Gjertrud Nilsen, ukj., Marvel Transeth. Ingeborg Aaserud, Liv Wold, Gunvor Graff, Gerd Johansen, Eva Olsen, Erna? Samuelsen, sogneprest Bredo Lund, Elisabeth Lund, Kirsten Foss, Hjørdis Ski, Kjersti Ølstad, Martine ?, Olaug Sandaker. Robyn Nyen, Rolf Larsen, Leif Wang, Einar Løkkebø, Ove Kjos, Julius Mehren, Odd Tollefsen, Kåre Gundersen. Kåre Ski, Erik Hauger, Erik Enger, Leif Samuelsen, Martin Hansen.

Glem ikke at Røyken Historielag
har en fin hjemmeside:

historielaget.no

Her kan du finne mange bra tips
og linker

Hyggenraset

25. januar 1978

-Vi satt og spiste frokost kl. 0930. En av de ansatte skrek: Hvor ble det av siloen! Vi kikket ut vinduet og så at den ti meter høye siloen forsvant i sjøen, sier Odd Wernersen.

I løpet av det neste døgnet ble seks av trelastfirmaets driftsbygninger redusert til pinneved som fløt ut i bukta.

-Gudskjelov gikk det ikke med menneskeliv, men det var nære på, sier Wernersen. - Hadde det ikke vært frokost på det tidspunktet som rasene begynte, tør jeg ikke tenke på hva som kunne ha skjedd

NATURKATASTROFE

I leirraset som jevnet bedriften med jorden forsvant også 42 industriarbeidsplasser i Hyggen.

-De økonomiske konsekvensene var også store. Rundt 15 millioner kroner kostet raset Furutre.

Raset i Hyggen vekket nasjonal oppmerksomhet. To ganger var raset i Dagsrevyen og hele Furutresaken ble også tatt opp i Stortingets spørretime.

-Det er viktig for dem som lever nå å få vite om hva som skjedde i Hyggen.

Raset i Hyggenbukta da min bedrift Furutre gikk på sjøen, er den største naturkatastrofen i Røyken i moderne tid, sier bedriftseieren Odd Wernersen. Her er tilbake i Hyggen mange år senere. (klipp fra Drammens Tidene)

LIVSVERK

For Wernersen personlig var det et livsverk som gikk på sjøen. Han startet opp igjen ganske umiddelbart i midlertidige lokaler på Reistad med samme arbeidsstokken. Ett år etter flyttet han inn i nye lokaler på Auvi. De var nok for store for oss, skal man være klok i ettertid. Derfor gikk vi konkurs i 1983.

Wernersen fortsatte i bransjen med Trelastomsetning i Asker, som han fremdeles driver.

BJØRN FOSSNES

Slik så det ut i Hyggenbukta om formiddagen 25. januar 1978. I løpet av et helt døgn raste grunnen vekk under bedriften Furutre.